

PETRE SĂLCUDEANU s-a născut la 8 septembrie 1930, în localitatea Gligorești, județul Cluj. A absolvit Facultatea de Critică și Literatură din Moscova și Facultatea de Filosofie din București. Scriitor, scenarist, membru fondator al Uniunii Scriitorilor din România, fost director general al Studioului cinematografic București, fost președinte al CNC, Sălcudeanu s-a implicat și în viață politică, fiind deputat în legislatura 1992-1996 și ministru al Culturii în 1993.

A fost unul dintre cei mai populari scriitori români de cărți polițiste, fiind autorul a 25 de romane. A creat personajul de ficțiune Bunicul, eroul principal al unei serii de romane polițiste.

În 1971, împreună cu Titus Popovici scrie scenariul filmului *Cu mâinile curate* – aflat în topul celor mai vizionate filme românești – care va fi publicat, câțiva ani mai târziu, în cartea *Ucenicie printre gloanțe*.

A mai semnat scenariile filmelor *Răscoala* (1965), *Cu mâinile curate* (1972), *Ultimul cartuș* (1973), *Toamna bobocilor* (1975), *Bunicul și doi delincvenți minori* (1976), *Iarna bobocilor* (1977), *Împușcături sub clar de lună* (1977), *La răscrucea marilor furtuni* (1980), *O lacrimă de față* (1980), *Munți în flăcări* (1980), *Bunicul și o biată cinste* (1984), *Primăvara bobocilor* (1987), *Privește înainte cu mânie* (1993), *Dulcea saună a morții* (2003).

În 1980 a fost distins cu premiul Uniunii Scriitorilor pentru romanul *Biblioteca din Alexandria*. Printre cărțile sale de succes se numără și *Prea cald pentru luna mai* (1967), *Cina cea de taină* (1984), *Judecata de Apoi* (1987), *Ochiul și marea* (1989).

A murit pe 1 noiembrie 2005.

Sub cireșul din curte, așezat la masa de brad, crăpată și înnegrită de vreme, Bunicul își sorbea cafeaua în tihnă. Se uita din când în când la mugurii ceruiți și cruzi încă ai pomului sub care se afla și simți sub părul de la ceafă bătaile, altădată bolovănoase, acum molcome, ale inimii. Împlinise nu de mult șaptezeci și unu de ani, o cifră destul de modestă, după părerea Bunicului, dacă se gândea la anii pe care ar mai fi dorit să-i trăiască, dar destul de puțin încurajatoare, dacă făcea o simplă comparație între ceea ce simțea în această primăvară și ce simțise, să zicem, exact cu treizeci de ani înainte, în același loc, plin de sensibilitate, care era ceafa. Transformările din natură se petreceau odată cu transformările din el, cu singura deosebire că aceste transformări erau acum abia perceptibile, ca un somn leneș, în care doar câteva celule vii mai voiau să spargă prin impulsurile lor încă tinerești o stare generală de amortire.

Panaitescu scotea șerbetul din adâncurile puțului – frigiderul lui permanent – și se gândea cât de măgulit o să se simtă bătrânul lui maestru că în adâncurile cele reci ale pământului îi păstrase încă din toamnă, la temperatură constantă, șerbetul lui de zmeură.

Nu apucă să scoată însă găleata amenajată special, cu rafturi de diferite mărimi, când soneria de la poartă, al cărei țârâit nu se deosebea prea tare de dangătul

clopotelor de la mitropolie, se auzi aruncându-și în eter strigătul ciudat, în stare, la nevoie, să-l scoale din somn și pe vecinul de la a zecea casă. Soneria era invenția lui Panaitescu, cum, în general, pornind de la casa modestă cu un cat în care locuia până în cele mai mici amănunte ale aceleiași case erau opera propriilor lui mâini. Avea un somn greu, cu vise, în ultima vreme tot mai dinamice, populate de obicei cu două personaje: un criminal ce nu putea fi prins niciodată și un detectiv, care nu era altul decât el în persoană. Visând atât de profund, era și normal să-și construiască o sonerie deosebită de toate celelalte, capabilă să-l scoale din somnul lui de plumb.

Căpitanul Alexiu intră pe poartă. Călcă pe vârfuri nu atât pentru a mai câștiga câțiva centimetri la statura lui deloc de invidiat, ci din pricina talonetelor de la cizme, înălțate – nu suntem deloc răutăcioși – exact din același motiv.

– Bine te-am găsit, Bunicule, spuse Alexiu și luându-și chipiul își șterse chelia cu o batistă uriașă în carouri, care, ca să dăm curs ironiei tacite a bătrânului, ar fi putut, cu o oarecare îngăduință, fi folosită și ca față de masă. Te-am căutat peste tot, mai spuse căpitanul, în timp ce dădea mâna cu Panaitescu, a cărui poziție de drepti se dovedi, și de astă dată, impecabilă.

Bunicul nu-și mărturisi bucuria. Din moment ce-l căuta Alexiu în persoană însemna că era vorba de o acțiune importantă, dar, ca să nu se dea de gol, se mulțumi să tacă, așteptându-l să-și deșarte sacul cu noutăți.

Căpitanul aruncă un dosar pe masă, destul de gros, sau suficient de gros ca Panaitescu, om vechi în meserie, să priceapă că de data asta căpitanul nu-i

învrednicea din milă cu cine știe ce mărunțiș, ci cu ceva din cale afară de serios.

— Tovarășul colonel, personal, te-a rugat să te ocupi de acest caz, spuse căpitanul, și, dintr-odată, burta lui Panaitescu, lăsată în jos cu o indiferență plină de ostentație, se supse sub presiunea unor mușchi ce-și păstrau, după cum reacționaseră la impulsurile lăuntrice, flexibilitatea și forța.

— Buickul e uns, în ordine, peticele puse, se declanșă Panaitescu într-o enumerare ce tindea să nu se mai termine, ca și cum de rabla lui de mașină – care își aniversase și ea nu de mult șaizeci de ani de la prima rugină – ar fi depins rezolvarea tuturor problemelor nedezlegate din acel dosar.

— Luați loc, luați loc! O cafea, o țuică sau un vin rece, la pahar, cu sifon, se grăbi să spună Panaitescu, amintindu-și că în datoria sa de gazdă intrau și aceste formale propuneri care îl întristau atunci când voitul sau nevoitul musafir nu avea bunul-simț să se mărginească la un refuz politicos.

— Un pahar cu apă, dar nu prea rece, spuse Alexiu și Panaitescu se grăbi să-i îndeplinească dorința, spunându-și în gând că pe ziua aceea câștigase un sprîț și o cafea.

— Despre ce-i vorba, domnule căpitan? întrebă Bunicul, stând în aceeași poziție de resemnată așteptare.

Se împliniseră aproape patru luni de când Alexiu sau nu avusese, sau nu catadicsise să-i dea ceva de lucru Bunicului, și acesta se răzbuna, ca și în alte dăți, printr-o răceală vecină cu indiferența.

— La prima vedere, tot un accident de circulație. La câțiva kilometri de șoseaua principală

București–Constanța a fost găsită o fată de nouăsprezece ani. Moartea a survenit în urma unei lovituri la baza craniului. Interesant este că Fiatul 1300 care a lovit-o a rămas pe loc. Șoferul a dispărut. Aseară, pe la ora unsprezece, Miliția a fost anunțată de furtul mașinii. Proprietarul, un contabil pensionar, pe nume Leonte Scurtu.

Alexiu bătu dosarul cu mâna și se ridică. Luă paharul cu apă din mâna lui Panaitescu și bău apa din câteva înghițituri lacome. Puse paharul pe masă și scoase din buzunar niște bonuri.

— Ca și altădată, benzina o dăm noi, diurne etc. Mașină numai la mare nevoie... Corpul fetei se află la morgă.

Bunicul se ridică și-l conduse pe Alexiu până la poartă, neînțelegând de ce Panaitescu, mergând alături de el, îl trăgea mereu de mâneca pardesiului.

— Tovarășe căpitan, îmi permit respectuos... Chestia aia... Știți... Maestrul a făcut... Am și eu dreptul la o decorație... Împlinesc peste nouă luni șaiszeci de ani...

— Nicio grijă, Panaitescule, spuse Alexiu, mângâindu-și mustața deasă, ca să-și ascundă zâmbetul.

Căpitanul se urcă în Volga cu care venise și, după ce le mai făcu un semn cu mâna, „tancul în frac“, cum îi spunea Panaitescu acestui tip de mașină, se făcu nevăzut după primul colț.

Până la masa de sub cireș, Bunicul nu scoase niciun cuvânt. Panaitescu era convins că bătrânul tăcea din două motive: unul pornind de la dosarul care aștepta să fie răsfoit, apoi cercetat cu minuțiozitate, iar al doilea viza intervenția lui care, mai

mult ca sigur, Bunicului nu-i plăcuse deloc. Ca să elimine cel de-a doilea motiv dintr-o discuție imediată, Panaiteșcu se îndreptă grăbit spre Buickul care aștepta în șopron și, cu o cârpă, începu să șteargă mașina cu o grabă care voia să ascundă o anumită tulburare, dar, în același timp, și o dragoste a aceleia care vede în mașină nu o adunătură de fiare, ci un tovarăș de muncă.

Bunicul tocmai voise să-i spună lui Panaiteșcu câteva cuvinte calme, dar usturătoare, însă, după sunetul claxonului încercat de câteva ori, își dădu seama că Panaiteșcu se sustrăsese cu abilitate intențiilor lui.

Deschise dosarul. Îl izbi frumusețea fetei din fotografie și, dacă prima reacție fusese de ordin vizual, pe cea de-a doua o constată fizic, prin bătăile destul de grăbite ale bătrânei lui inimi. În ultimii douăzeci de ani, de fiecare dată când se afla, ca acum, în fața unui deces prematur îl cuprindea o stare de melancolie dublată de o revoltă surdă. Și de data asta se nimerise ca viața să fi părăsit un trup tânăr și de o frumusețe aproape neverosimilă. În privința bărbaților morți, indiferent de vârstă, era mai puțin înclinat spre cugetări. Cugetările veneau însă singure când era vorba de femei și mai ales primăvara, când natura... Căci, după Bunic, femeia era aceea în care natura zămislise superiorul, necunoscutul și viața, bărbatul, în concepția lui, fiind doar o simplă necesitate biologică, sublimă și ea – doar era bărbat –, dar nimic mai mult. Își scoase lupa lui mare din buzunar și parcurse, prin claritatea de cristal a sticlei, liniile perfecte ale chipului fetei și oftă de câteva ori profund. Era convins că va reuși și de data asta să prindă făptașul, cum fusese

convins întotdeauna, când victima avea asupra lui și influențe de ordin estetic. Se simțea atras de frumos în toate formele lui și nu o dată, în tinerețe, când lucrase cu comisarul Isbășescu, refuzase cazuri care ar fi avut poate asupra carierei lui repercusiuni pozitive, pornind de la simplul motiv nemărturisit, că avea de-a face cu figuri brutale, sau, ca să ne exprimăm în termenii lui, inițiale. Bunicul fusese dintotdeauna un dezinteresat, un artist, am putea spune, în meseria lui și își păstrase această calitate și acum, cu toate că – era dator s-o recunoască – din plictis și din lipsă de activitate, acum, la vârsta la care ajunsese, ținut cu lunile pe tușă, nu s-ar fi dat îndărăt de la „cazuri“ în care latura estetică ar fi fost mai puțin semnificativă. Ioana Rarău – dacă acesta îi era numele, înscris pe o brățară aflată la mâna stângă – era fotografiată în toate pozițiile, îmbrăcată și dezbrăcată, și Bunicul, dintr-un gest de firească revoltă față de brutalitate, își scoase stiloul cu pastă albă și acoperi petele negre ale fotografiei, readucând nudul cât mai aproape de perfecțiune.

— Sunt gata, maestre, anunță Panaitescu aproape strigând, ca să-l scoată pe Bunic din contemplația lui pioasă.

— A, da, remarcă bătrânul, aducându-și abia atunci aminte unde se află și cine stă în fața lui. Și, cu o grabă egoistă, ca șoferul să nu poată vedea nimic, închise dosarul.

— Cred că la o chestie ca asta o să ne piște cu câteva miare, maestre, ce zici? Nu mi-ar strica două cauciucuri noi.

Bunicul nu comentă. Se urcă în mașină și rămase tăcut. Obiceiul prietenului său, de a găsi mereu câte un

motiv pentru a-și explica nevoia de bani, nu era atât de nou ca să-l mai tulbure cu ceva.

— La morgă, Panaitescule, spuse Bunicul și, întorcându-se spre perna din spate a mașinii, mângâie capul alsacianului, care îl fixa trist cu ochiul de sticlă.

— Copile, se pare că avem o treabă importantă, se adresează Bunicul câinelui, care stătea în continuare impasibil, cu limba scăpată printre dinți.

— Unde ne facem concediul anul ăsta, maestre? întrebă Panaitescu încet, ca să nu-l tulbure prea mult pe omul de lângă el, față de care, de patruzeci de ani, de când lucrau împreună, avea o stimă și o prețuire vecină cu admirația.

— La morgă, Panaitescule, la morgă, răspunse bătrânul cu gândul la ale lui, neauzind întrebarea șoferului.

Șocul produs de răspuns se simți imediat în viteza mașinii care, la treizeci de kilometri pe oră, cu cât mergea în mod obișnuit, încetini până la granița maximă pe care o poate dezvolta orice vehicul cu un cal-putere.

— Precauția este mama înțelepciunii, spuse Bunicul văzând acul kilometrajului, necunoscând motivul acelei atât de bruște încetiniri.

2

Așezat pe un scaun, Gogu Pomișor stătea în fața mesei de autopsii, privind cu îngândurare chipul unui cadavru. Nu-și putea lua ochii de la el. De jur împrejur erau împrăștiate flori și Bunicul își spuse că numai Gogu, cu sensibilitatea lui ieșită din comun, fusese în stare de așa ceva. Din când în când, autopsierul ofta și își ștergea cu dosul mâinii fruntea acoperită cu broboane mărunte. Abia într-un târziu îl zări pe Bunic, dar nu-l întâmpină cu gestul lui de bucurie de altădată, cu toate că nu se văzuseră de câteva luni.

— Nu pot, spuse Gogu și începu să se plimbe prin încăpere... Atât de frumoasă și tânără, mai spuse el, vrând într-un fel să-și argumenteze starea de tristețe totală.

Pe masă era întinsă Ioana Rarău. Bunicul o recunoscu imediat după trăsăturile chipului, incomparabil mai frumos de cum și-l întipărise în minte văzând fotografia aflată la dosar. Fata era cu ochii deschiși și, cu toate încercările lui Gogu, pleoapele nu voiseră să se lase peste luminile verzi și întrebătoare ale ochilor. Până la urmă, Gogu renunțase și, lucru ciudat, pentru prima dată în viața lui nu se putea apuca de o autopsie, cu toate că în cei patruzeci de ani de activitate neobosită hăcuise nu puține trupuri.

— Nu pot, nu pot... Uite cum se uită... Am impresia că este vie, meștere, ce zici?

Bunicul nu zise nimic. Cunoștea felul de a fi al lui Gogu. Era capabil să taie urâtul și apoi să-l înfrumusețeze de i se dusesse vestea, dar era neputincios să pună mâna pe bisturiu și să taie acolo unde natura cheltuisese atâta energie pentru a construi frumosul în formele lui superioare.

În camera alăturată, Bunicul puse reșoul în priză și turnă în ibric apă pentru cafea. Luă de pe un birou teancul de ziare din ziua aceea. Voia să-i dea răgaz autopsierului să-și mai contemple câteva minute viitorul obiect de disecție, știind că după aceea, odată începută operația, Gogu, în virtutea curiozității, va tăia cu o plăcere de nedescris, distrugând aproape cu plăcere întruchiparea frumosului pentru a-l putea apoi reconstitui în formele nu mai puțin perfecte de la început.

— N-a venit nimeni s-o vadă? întrebă Bunicul, trăgând pe nări aburul cafelei.

— Nimeni... Dumneata te ocupi, meștere, de acest caz?

— Eu... Și nu prea am timp să aștept, Gogule... Mai bine zis, exact atât cât să beau cafeaua și să citesc pagina externă.

Acest imbold fu suficient pentru Gogu. Închise ușa de la biroul unde se afla Bunicul și nu peste mult timp bătrânul detectiv, în timp ce-și sorbea cafeaua, auzi în încăperea alăturată fluieratul arhicunoscut al autopsierului cu care acesta își însoțea de obicei mișcările dibace ale mâinilor.

— Gravidă în luna a treia, auzi Bunicul, și grăbit își scoase din buzunar un carton pe care începu să noteze. Lovitură mortală la baza craniului, continuă Gogu.

Câtva timp domni o tăcere adâncă. Bunicul asculta, cu creionul pregătit, gata să scrie.

— Urme de degete pe gât, încercare de strangulare, mai auzi Bunicul și, convins că n-o să mai afle mare lucru, își vârî cartonul în buzunar.

Bunicul urmări în fugă articolele de pe pagina a patra și simți că-l dor ochii. Nu avea obiceiul să citească, prefera să asculte știrile la radio, dar, cum în ziua aceea fusese mai mult pe drumuri, nu putuse să-și înfrângă curiozitatea de a afla ce se mai petrecea prin lume. Îl interesau în mod deosebit stupefiantele.

Bunicul se ridică și intră în camera alăturată. Cu lădița lui de farduri în preajmă, Gogu, cu o atenție nemaipomenită, făcea genele moartei cu rimel.

— Ce crezi, Gogule?

— Ce cred și cei de la Miliție.

— Nu se vede însă nicio lovitură la nivelul picioarelor. Bara ar fi trebuit s-o lovească întâi la picioare, apoi, în cădere, urmând să-și fractureze baza craniană, remarcă Bunicul.

— Ai dreptate. Dar s-ar fi putut tot atât de bine ca fata să fi sărit pe capotă și izbitura la craniu să se fi produs după aceea. Semnul de sub sân explică într-un fel...

— Capota n-are nicio îndoitură.

Gogu ridică din umeri și se așeză din nou pe scaun.

— În viața mea n-am văzut așa ochi, spuse Gogu.

Bunicul îl lăsă pe autopsier să privească ochii fetei și ieși în grabă. Panaitescu era lângă mașină și făcea gimnastică. Atunci când îl văzu pe Bunic, se opri din îndeletnicirea lui și-și duse o mână la pântec.

— Am să scap eu, într-un an, doi, de burdihanul ăsta, spuse el pipăindu-și proeminența.

În loc să răspundă, Bunicul începu să se plimbe pe trotuar trei pași înainte și trei înapoi. Plimbarea aceasta fu un semn pentru Panaitescu că bătrânul se afla într-o mare încurcătură.

— Colega, spuse Bunicul într-un târziu, cred că s-a apropiat clipa, după numărul impresionant de ani de când colaborăm, să-ți ofer șansa de a lucra, în anumite compartimente ale misiunii mele, pe cont propriu.

Panaitescu se apropie de Bunic cu spatele aplecat, într-un gest de mare recunoștință și de teamă totodată.

— Da' nu-mi dai ceva periculos, maestre! N-aș vrea ca taman la anii ăștia să-mi pun pielea în joc pentru cine știe ce muierușcă.

Bunicul își încruntă sprâncenele stufoase.

— Cheia aceasta a fost găsită în contactul mașinii. Nu este originală. Te duci pe la toate atelierele și te interesezi unde s-a confecționat această cheie și, ce-i mai important, de către cine.

Panaitescu își șterse cu batista sudoarea de sub gulerul cămășii și zâmbi satisfăcut, nevăzând nimic periculos în misiunea încredințată de bătrân.

— Înțeleg, maestre.

— Acum mă duci pe strada Liniștii, la numărul 41.

Bunicul intră în mașină și Buickul demară, fără să dea niciun rateu, așa cum îi era obiceiul.

— Maestre, întrebă Panaitescu, devenind dintr-odată volubil, ce-ți mai fac „memoriile“? Mi-ar plăcea, așa, să-mi mai dai să citesc, da' numai acolo unde e vorba și de mine.

— Stimate Panaitescule, ți-am promis că ți le las moștenire. Dar deoarece nu vreau ca activitatea noastră să fie umbrită de nemulțumiri ce ți-ar putea apărea

pe parcursul lecturii, persoana ta nefiind totdeauna oglindită chiar așa cum ai dori, prefer să-ți amân această plăcere, cu toate că, sincer să fiu, aş avea nevoie de niște păreri, mai ales că te știu un cititor neobosit de romane polițiste. Din păcate, nu de cea mai bună calitate.

— Îmi pare rău, maestre. Dacă vreți să știți, eu nici nu citesc orice îmi pică în mână. Citesc numai pe alese. O clipă numai...

Panaiteescu opri mașina pe dreapta, trase frâna de mână dintr-o obișnuință devenită lege și scoase de sub perna pe care stătea o carte.

— Uite, eu cred că ceea ce a făcut „ăla“ ori „aia“ cu mașina și cu fata noastră din dosarul matale, autorul a făcut cu zece ani înainte în această carte.

Bunicul luă cartea din mâna șoferului și începu s-o răsfoiască.

— Simplu, continuă Panaiteescu. A iubit-o, a rămas grea, apoi a urcat-o în mașină, a scos-o afară din oraș, a dat-o jos, a lovit-o, a lăsat mașina la locul accidentului, s-a întors frumușel acasă și a anunțat Miliția că cineva i-a furat mașina. Criminalul deci, maestre, e acolo unde mergem noi acum.

— Interesant, interesant, foarte interesant, spuse Bunicul, în felul ăsta dovedind maximum de interes față de cele auzite.